

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาษาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคม ก็มีการขยายตัวตามความเจริญของมนุษย์ไปด้วย สังคมกว้างขึ้นเท่าใด ภาษาก็ขยายตัวกว้างขึ้นเท่านั้น ลักษณะของการขยายตัวทางภาษา ทำให้เกิดคำใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย เพื่อนำมาใช้ให้พอกับความต้องการของสังคม การสร้างคำใหม่ ๆ อาจสร้างตามแบบไทย คือ สร้างคำประสม คำซ้อน คำซ้ำ หรือสร้างตามแบบภาษาบาลีสันสกฤต คือ การสมาสคำ การสนธิคำ ในเรื่องการขยายตัวทางภาษา เปลื้อง ผนนคร (2528: 47) กล่าวไว้ว่า "ความเจริญของบ้านเมืองทำให้เกิดความเจริญทางภาษา ความเจริญทางภาษาก็คือ การขยายตัวทางภาษา เราจะเห็นว่ามีการเกิดคำใหม่ไม่เว้นแต่ละวัน เป็นคำเก่าที่มีความหมายใหม่ขึ้นบ้าง เป็นคำดั้งเดิมเพื่อเรียกสิ่งใหม่ และความคิดใหม่ โดยนำคำเก่ามาประสมกันบ้าง"

หลักสูตรภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา กำหนดให้เรียนเรื่องการสร้างคำ เพื่อให้ นักเรียนได้สังเกตรูปคำที่สร้างขึ้นตามวิธีของไทย และบาลีสันสกฤต ที่ปรากฏใช้ในชีวิตประจำวัน และหนังสือต่าง ๆ ดังตัวอย่างในหนังสือหลักภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกรมวิชาการ (2531: 6) ว่า "ตัวอย่างคำใหม่ ๆ ที่พบ เช่น การผสมเทียม ผนหลวง สวนป่า อุทยาน-ประวัติศาสตร์ ศิลปะชีพ ความร้อนแฝง แรงขับเคลื่อน สื่อมวลชน ผู้สื่อข่าว นิทรรศการ ฯลฯ" เราจำเป็นต้องเรียนรู้คำต่าง ๆ ในภาษาที่เป็นคำเกิดขึ้นใหม่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงวิธีการสร้างคำใหม่ ๆ เหล่านั้น ให้เหมาะสมว่าเราควรจะใช้วิธีใดให้ เป็นลักษณะของคำประสม สมาส หรือ สนธิ หรือใช้วิธีทับศัพท์ เพื่อใช้ให้เป็นแบบอย่างเดียวกันทั้งประเทศ การสร้างคำขึ้นใหม่นั้น เราควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ทางภาษา และความเป็นเอกลักษณ์ของชาติด้วย

ในการสอนหลักภาษา ครูมักประสบปัญหา เนื่องจากเด็กเกิดความเบื่อหน่าย จากงานวิจัยของ วิมลรัตน์ นิรัตกุลชัย (2524: ง) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาหลักภาษาไทยในระดับ

มัธยมศึกษา สรุปได้ว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาหลักภาษา และไม่ชอบเรียนวิชาหลักภาษา นอกจากนั้นยังมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาที่เรียนในวิชาหลักภาษา ซ้ำซ้อน ไม่สนุก และไม่น่าสนใจ จากผลของการวิจัยนี้ ครูน่าจะให้ความสำคัญกับวิชาหลักภาษามากขึ้น นอกเหนือจากวิธีการสอนที่ทำให้เด็กสนใจในบทเรียนแล้ว ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอนก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับครู ดังที่ โฟซูร์ย์ ลินลาร์ดน์ (2525: 378) ได้กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอนภาษาไทย อันเนื่องมาจากครูและนักเรียน ประการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ "ครูภาษาไทยขาดความรู้ในเรื่องที่สอน"

ในการสอนหลักภาษา ความรู้ความสามารถของครูเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเรื่องหนึ่งของการเรียนการสอน ดังที่ เจนิค ที กิบสัน (Janice T. Gibson 1976: 14-16) ได้กล่าวว่า "ครูที่สอนได้ผลดีนั้น ต้องมีสมรรถภาพเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาที่สอน เป็นประการแรก" ในการสอนวิชาหลักภาษา ความรู้ในเนื้อหามีความสำคัญอย่างมากที่จะพัฒนาทางด้านการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องรูปแบบการสร้างคำ ครูจะต้องวิเคราะห์คำต่าง ๆ ได้อย่างแตกฉาน จึงสามารถถ่ายทอดให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ถ้าหากครูขาดความแม่นยำในการสอน ย่อมทำให้นักเรียนได้รับความรู้ไปผิดพลาดและคลุมเครือ ซึ่งเป็นผลร้ายต่อการใช้ภาษาไทยอย่างยิ่ง ทั้งยังส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยอีกด้วย

ดังนั้น ครูจะต้องแม่นยำในเนื้อหาที่สอน แยกฉานในเรื่องของการยกตัวอย่างประกอบการสอน รู้จักวิเคราะห์รูปแบบการสร้างคำในลักษณะต่าง ๆ และต้องสอนด้วยการฝึกให้นักเรียนรู้จักสร้างคำด้วยตัวเองในรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่างที่ครูและนักเรียนควรจะศึกษา และเป็นแหล่งข้อมูลที่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุดก็คือ ตัวอย่างในหนังสือแบบเรียนชุดทักษะสัมพันธ์

นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นเด็กวัยรุ่น ซึ่งไวต่อการรับคำใหม่ในภาษา และเป็นผู้สร้างคำใหม่ด้วย อย่างที่เราเรียกว่า สำนวนภาษาของวัยรุ่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบทเพลง บทโฆษณา ที่ปรากฏในโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ แล้วนำคำเหล่านั้นมาใช้ในภาษาดังที่ ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522: 116-117) ได้ย้ำถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการใช้ภาษาไทยว่า "นักเรียนมักจะเรียนและเลียนภาษาจากสื่อมวลชนโดยไม่รู้สึกตัว และมักใช้ตามโดยอัตโนมัติ"

ในเรื่องภาษาสแลงที่ได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์ ซึ่งเป็นที่นิยมในกลุ่มของวัยรุ่น ศักดิ์ศรี แยมนด์ดา (2515: 61-68) ได้สรุปไว้ว่า เป็นเรื่องของความไม่รู้ ขาดการแนะนำสั่งสอน ไม่เข้าใจว่าภาษาพูดต่างกับภาษาเขียนอย่างไร เมื่อนำภาษาสแลงซึ่งใช้พูดจากันเกิดความเคยชิน มาใช้ในภาษาเขียนซึ่งมีความละเอียดอ่อน รัดกุม มีระเบียบ จึงเป็นเรื่องที่บกพร่องมาก ทั้งยังก่อให้เกิดความวิบัติทางภาษาอีกด้วย

เด็กวัยรุ่นรับคำมาใช้โดยไม่ได้คิดพิจารณาอาจทำให้ภาษาเสื่อมและเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เพราะวัยนี้เป็นวัยที่กำลังมีความคิดสร้างสรรค์ ต้องการรับสิ่งใหม่และภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยนี้สร้างคำขึ้นมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดีกว่าให้เขาเลียนแบบคำที่ปรากฏตามสื่อมวลชนต่าง ๆ ภาษาเป็นสิ่งที่มีชีวิต ย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราผู้เป็นเจ้าของภาษา ควรจะเลือกว่าควรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดียางม เพื่อจะทำให้ภาษาพัฒนาขึ้น ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้นักเรียนยึดถือ และพิจารณาอย่างเหมาะสม

ในหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย วรรณกรรมหลายสมัย เช่น ขุนช้างขุนแผน กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน นิราศสัสดิบท รามเกียรติ์ หุ่นข้าวสัตตวาภิธาน ฯลฯ วรรณกรรมเหล่านี้เคยได้รับความนิยม ยกย่องมาแล้วในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ภาษาย่อมสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคมมนุษย์ว่ามีลักษณะอย่างไร คำที่ปรากฏในหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ย่อมเป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้ทราบถึง ลักษณะการสร้างคำในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะ เป็นคำที่ปรากฏอยู่ในหนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดีแล้ว นอกจากนั้นยังมีรูปแบบหลากหลาย หลายยุคหลายสมัย ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือคู่มือการสอนวิชาหลักภาษาไทย กรมวิชาการ (2521: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ว่า "ครูควรศึกษาภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ แล้วพยายามดึงแบบฝึกหัดที่เกี่ยวกับหลักภาษาไทยในหนังสือนั้นให้ เข้ามาสัมพันธ์กับหลักภาษา" เพื่อเป็นแบบอย่างในการสร้างคำ และเป็นตัวอย่างในการสอนสำหรับครู อีกทั้งได้ตัวอย่างที่อยู่ในหนังสือทักษะสัมพันธ์ที่นักเรียนกำลัง เรียนด้วย นับเป็นตัวอย่างที่ใกล้ตัวนักเรียน ทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทั้งสามารถสอนให้สัมพันธ์กันระหว่างหลักภาษาและวรรณคดีอย่างใกล้ชิด และสัมพันธ์กับทักษะทั้งสี่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูสอนวิชาภาษาไทย จึงเห็นว่าการวิเคราะห์การสร้างคำในหนังสือ เรียนทักษะสัมพันธ์จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทย เป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การสร้างคำในลักษณะต่าง ๆ คือ คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำที่มีการสนธิ และคำกร่อน ที่ปรากฏในหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. วิเคราะห์การสร้างคำเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1, 2 และ 3 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. การสร้างคำศึกษาเฉพาะการสร้างคำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำที่มีการสนธิ และคำกร่อน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิเคราะห์คำ ถ้าพบว่ามีคำที่วิเคราะห์นั้น พบมากกว่าหนึ่งครั้ง ผู้วิจัยได้เลือกเก็บคำคำนั้นไว้เพียงครั้งเดียว เพื่อไม่ให้เป็นการซ้ำซ้อน
2. คำประสมที่มีคำว่า "การ, ความ, ช่าง, ชาว, นัก" นำหน้าไม่ได้นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ เพราะคำเหล่านั้น สามารถปรากฏร่วมกับ คำนาม คำกริยา หรือ คำวิเศษณ์ ได้ทุกคำและมี เป็นจำนวนมาก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาโดยแยกแยะคำ ว่าแต่ละคำมีรูปแบบของการสร้างคำในลักษณะใด และจัดกลุ่มคำเหล่านี้เข้าตามเกณฑ์การสร้างคำแบบต่าง ๆ
2. การสร้างคำ คือ วิธีการนำคำเดิมในภาษามาประกอบเป็นคำใหม่ ในลักษณะต่าง ๆ คือ ประกอบเป็นคำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำสมาส คำที่มีการสนธิ และคำกร่อน
3. หนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ หมายถึง หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นวิชาบังคับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้ครูภาษาไทย ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างคำ ที่ปรากฏในหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เป็นประโยชน์สำหรับครูภาษาไทยในการนำคำต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ ไปใช้ประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นการส่งเสริมและปลูกฝังให้ครูและนักเรียน ได้รู้จักการสร้างคำ และสามารถสร้างคำขึ้นมาในภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และคำนึงถึงเอกลักษณ์ทางภาษาของชาติ
4. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาการสร้างคำในภาษาไทยต่อไป